

Asia: VN/9765/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimistä annettujen direktiivien täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan yleiset huomiot esityksestä

Esitys on valmisteltu virkamiestyönä. Direktiiveistä johtuvat muutostarpeet kansalliseen lainsäädäntöön ovat vähäisiä, sillä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimiä koskeva Suomen lainsäädäntö täyttää suurelta osin direktiiveissä säädetyt edellytykset. Esitettävät muutokset liittyvät suurilta osin valtuutettujen toiminnan järjestämiseen.

Suomen Yrittäjät toteaa yleisenä huomiona, että esitys on asianmukainen siltä osin kuin muutokset ovat direktiivien velvoittamia, eivätkä laajenna työnantajiin ja elinkeinonharjoittajiin kohdistuvia velvoitteita. Esitys sisältää kuitenkin myös kansallista lisäsääntelyä, jota direktiivit eivät edellytä, ja jota hallitusohjelman mukaan tulisi välttää. Merkittävin näistä on yhdenvertaisuuslain 26 §:n 3 momentin muutos, jolla hyvityskanteen määräajan kulumisen sidottaisiin lautakunnan ratkaisun lainvoimaiseksi tuloon. Nykytilanteessa kanneaika alkaa kulua uudelleen heti, kun lautakunta on antanut ratkaisunsa, vaikka ratkaisusta valitettaisiin hallintotuomioistuimeen. Ehdotettu muutos menee direktiivin vaatimuksia pidemmälle.

Toisena yleisenä huomiona toteamme, että ylimääräistä ja tarpeetonta hallinnollista taakkaa yrityksille tulee välttää. Samalla sääntelyn tulee olla selkeää ja ennakoitavaa. Yrityksiin kohdistuvan hallinnollisen taakan lisääntymistä ei ole vaikutusarvioissa käsitelty asianmukaisesti.

Huomiot oikeudenkäyntiin liittyvistä ehdotuksista: a) hyvityskanteen määräajan keskeytyminen valtuutetun johtaman sovintomenettelyn ajaksi sekä yhdenvertaisuuslain mukaisissa asioissa lautakunnan ratkaisun lainvoimaiseksi tuloon asti ja b) tasa-arvovaltuutetun oikeus tulla kuulluksi tuomioistuimessa tasa-arvolain soveltamista koskevilla asioilla

Hyvityksen vaatimiselle asetetun määräajan kulumisen ehdotetaan keskeytyvän siksi ajaksi, kun samassa asiassa on meneillään sovintomenettely yhdenvertaisuus- tai tasa-arvovaltuutetun johdolla. Ehdotettu muutos perustuu direktiivien 7 artiklaan.

Direktiivien 7 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kanteiden nostamisen vanhentumisaika on riittävän pitkä niin, että asian pystyy saattamaan tuomioistuimen käsiteltäväksi mahdollisen sovintomenettelyn jälkeen, jos riitaa ei ole saatu ratkaistua. Tämä tulee varmistaa esimerkiksi keskeyttämällä vanhentumisajan kulumisen osapuolten osallistuessa vaihtoehtoiseen riidanratkaisumenettelyyn.

Lisäksi ehdotetaan, että hyvityksen vaatimisen määräaika ei alkaisi kulua uudelleen heti mahdollisen lautakuntakäsittelyn jälkeen, vaan vasta kun lautakunnan asiassa antama ratkaisu on lainvoimainen.

Katsomme, että ehdotus ei perustu direktiivin vaatimuksiin, vaan on puhtaasti kansallista lisäsääntelyä. Esityksen mukaan lautakunnan ratkaisusta valitetaan noin 30 prosentissa kaikista tapauksista. Tällöin hyvityskanteen nostamisen määräaika alkaisi kulua uudelleen vasta, kun hallinto-oikeuden ratkaisu on saanut lainvoiman tai kun korkein hallinto-oikeus on antanut ratkaisunsa asiassa.

Vastustamme ehdotusta ja katsomme, että usean vuoden oikeudellinen epävarmuus siitä, voiko hyvityskanne tulla myöhemmin vireille, on kohtuuton. Erityisesti pienemmiltä yrityksiltä puuttuvat resurssit pitää yllä kirjanpitoa ja asiakirjoja mahdollisen oikeudenkäyntiriskin varalta näin pitkään.

Tuomioistuimille säädettäisiin direktiivien 10 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanemiseksi velvollisuus varata tasa-arvovaltuutetulle mahdollisuus tulla kuulluksi tasa-arvolain soveltamista koskevissa asioissa. Säännöstä ei sovellettaisi, jos valtuutettu tai hänen alaisensa virkamies avustaa valtuutetusta annetun lain 3 §:ssä tarkoitetulla tavalla käsittelyssä syrjinnän tai vastatoimien kohteeksi joutunutta.

Direktiivien mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimillä tulee olla oikeus esittää huomioita tuomioistuimelle kansallisen lainsäädännön ja käytännön mukaisesti.

Emme pidä tarkoituksenmukaisena, että tuomioistuimille asetetaan velvollisuus varata tasa-arvovaltuutetulle mahdollisuus tulla kuulluksi tasa-arvolain soveltamista koskevissa asioissa. Voimassa olevan kansallisen sääntelyn mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voi yhdenvertaisuusvaltuutetun, tuomioistuimen, muun viranomaisen tai yhdenvertaisuutta edistävän yhteisön pyynnöstä antaa lausunnon yhdenvertaisuuslain tulkinnan tai tavoitteiden kannalta

merkittävästä asiasta (yhdenvertaisuuslain 20 §). Katsomme tämän täyttävän direktiivien minimivaatimukset.

Kuulemismenettelystä muodostuisi helposti mekaaninen menettely ja tuomioistuinprosessit voisivat venyä tarpeettomasti. Mikäli tällainen velvollisuus kuitenkin asetettaisiin, tulisi tasa-arvovaltuutetun käyttää kuulemismahdollisuutta harkiten ja neutraalisti.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelinten riippumattomuus ja siihen liittyvät muutosehdotukset: lautakunnan henkilöstön nimittämistoimivalta ja valtuutettujen sidonnaisuusilmoitukset

-

Yhdenvertaisuusvaltuutetun ja tasa-arvovaltuutetun työn järjestämiseen liittyvät asiat: toimivallan delegointimahdollisuus, toimiston sisäinen organisointi, kertomusten sisältö, syrjintää epäilevälle annettavat tiedot

-

Huomiot yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimestä annettujen direktiivien sellaisista säännöksistä, joiden ei esitysluonnoksessa ole katsottu edellyttävän lainsäädäntömuutoksia

-

Huomiot ehdotusten vaikutuksista

Esityksen mukaan syrjintäepäilyjen kohteena olevien toimijoiden kannalta merkitystä olisi sillä, että hyvityskanteen määräajan kulumisen keskeytyisi valtuutetun johtaman sovintomenettelyn ja yhdenvertaisuuslain mukaisissa asioissa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan antamaa ratkaisua koskevan valitusprosessin ajaksi.

Kun osapuolet ovat ilmaisseet valtuutetulle halukkuutensa sovintomenettelyyn, valtuutettu järjestää näiden kanssa tapaamisia. Menettelyssä kestää tyypillisesti joitakin kuukausia. Määräaika kanteen nostamiselle pitäisi käytännössä saman verran. Hyvityksen kanneajan kulumisen keskeytyminen lautakunnan ratkaisun lainvoimaiseksi tuloon asti voisi pidentää määräaikaa kanteen nostamiselle enimmillään koko hallinto-oikeusprosessin mitan verran. Lautakunnan keskimääräinen käsittelyaika on vajaa vuosi. Käytännössä hyvitystä voi siten hakea vielä noin kolmen vuoden kuluttua syrjivästä menettelystä, jos lautakuntamenettely kestää vuoden. Jos lautakunnan ratkaisusta valitettaisiin ja valituksen käsittely eri oikeusasteissa kestäisi yhteensä esimerkiksi kaksi vuotta, hyvitystä voisi vaatia vielä noin viiden vuoden kuluttua kielletystä menettelystä.

Esityksen mukaan kanneajan kulumisen keskeytyminen ei kuitenkaan olisi ennakoimatonta syrjintäepäilyyn kohteena oleville toimijoille, sillä nämä saisivat asianosaisina lähtökohtaisesti tiedon asian käsittelystä lautakunnassa sekä siitä mahdollisesti seuraavasta valitusprosessista.

Suomen Yrittäjät huomauttaa, että yllä mainittu ennakoitavuus ei poista oikeudellista epävarmuutta ja tästä seuraavaa hallinnollista rasitetta. Vaikutusarvioissa tulisi arvioida asianmukaisesti oikeudellisen epävarmuuden aiheuttama hallinnollinen taakka yrityksille, erityisesti mikäli direktiivien minimivelvoitteiden ylittävää kansallista sääntelyä esitetään. Hyvityksen kanneajan kulumisen keskeytyminen lautakunnan ratkaisun lainvoimaiseksi tuloon asti aiheuttaisi yrityksille huomattavaa hallinnollista taakkaa.

Muut huomiot

-

Nurmela Niko
Suomen Yrittäjät ry